

AltrEurope

“Folklore e letteratura dal Romanticismo al Novecento”

Lorenzo Renzi, *Lettere di soldati - Lettere d'autore. Le scritture di guerra romene tra folklore e letteratura*

George Coșbuc, *O scrisoare de la Muselim Selo* [‘Una lettera da Muselim-Selo’]

I.
Măicuță dragă, cartea mea
Găsească-mi-te-n pace!
Pe-aici e vânt și vreme grea,
Și-Anton al Anei zace
5 De patru luni, și-i slab și tras,
Să-l vezi, că-ți vine plânsul,
Că numai oasele-au rămas
Și sufletul dintr-însul.

II.
Apoi, să știi c-a fost război
10 Și moarte-aici, nu șagă:
Cădeau pe dealuri, dintre noi,
Ca frunza, mamă dragă.
Și-acolo-n deal, cum fulgera,
Un plumb simții că vine
15 Și n-avu loc, cât larg era,
Decât în piept la mine.

III.
Mi-e bine-acum, și-așa socot
Că nu va trece luna
Și-oi fi scăpat de-aici detot.
20 Dar vezi te rog de una:
Să nu mai faci cum ai făcut
S-aduni la tine satul,
De veselă că ți-ai văzut
Acasă iar băiatul!

IV.
25 Să vezi pe-aici și ciungi și-ologi!
Hristos să-i miluiască!
Tu mergi la popa-n sat să-l rogi
O slujbă să-mi citească.
Puteri de nu vei fi având
30 De plată, vorba-i lasă,

I.
Mamma cara, spero che la mia lettera
Ti trovi in pace!
Qui c'è vento e brutto tempo,
E Antonio dell'Anna da quattro mesi
Giace debole e patito,
Se lo vedessi, viene da piangere,
Che son rimaste solo
Anima e ossa!

II.
Devi sapere poi che c'è stata guerra
E morte qui, non uno scherzo:
Ne cadevano sulle colline, dei nostri,
Come le foglie, mamma cara,
E là sulla collina, assieme ai fulmini
Sentii che viene una pallottola,
E, grossa com'era, ha trovato posto
Solo nel mio petto.

III.
Sto bene adesso, e penso
Che non passerà un mese
E sarò libero di andarmene di qui.
Ma per favore fai questa cosa:
non fare come hai già fatto
di riunire da te il paese,
contenta come eri di vederti
di nuovo a casa il ragazzo!

IV.
Qui vedi mutilati e zoppi,
Gesù abbia pietà di loro.
Vai dal pope in paese e pregalo
Che mi dica una messa.
Se non lo puoi pagare,
Digli che lavorerò

Că-i voi lucra o zi, oricând,
La-ntorsul meu acasă.

V.

Pe Nuțu vi-l lăsasem mic,
Cu creștetul cât masa -
35 O fi acum ștregar voinic
Și vă răstoarnă casa?
Făcutu-i-ați și lui la fel
Căciulă, cum am vrut-o?
Aveam o piele-n pod, de miel,
40 Doar nu veți fi vândut-o?

VI.

Nevestei mele să-i mai spui
Să-mi cumpere o coasă,
Cea veche nu știu este-ori nu-i
Și-o fi acum și roasă
45 De când rugina scurmă-n ea.
Să-mi văd, o date-ar sfântul,
Cum cade iarba-n fața mea
Și-mi bate-n plete vântul!

VII.

Ea lupte-se cum biet o știi,
50 C-așa ne dăte soarta,
Că și noi ne-am luptat pe-aci
Cu greul și cu moartea;
Dar l-a ajuns și pe harap
Blestemele și plânsul,
55 Că noi i ne-am ținut de cap
Și-ntrărăm după dânsul.

VIII.

Și i-am făcut, măicuță, vânt!
L-am scos detot din țară,
Măcar stătea pe sub pământ
60 Și nu ieșea pe-afară.
Și-am prins și pe-mpăratul lor,
Pe-Osman nebiruitul,
Că-l împușcase-ntr-un picior
Și-așa i-a fost sfârșitul.

IX.

Păi, ne ținea pesemne proști,
65 Să-și joace hopa-tropa,
Că nu puteam să batem oști!
Dar poate taica popa
V-a spus de prin gazeturi tot -
70 El cum și-a dat juncanii?
Acum i-aș cumpăra, să pot,

Per lui un giorno,
Al mio ritorno a casa.

V.

Nuzzo ve l'avevo lasciato piccolo
Con la testina che arriva appena al tavolo -
Sarà adesso un ragazzino forte
Che vi butta per aria la casa?
Gli avete fatto anche a lui
Lo stesso colbacco come lo volevo io?
Avevamo una pelle, in solaio, di agnello,
non l'avrete mica venduta?

VI.

A mia moglie di'
che mi comperi una falce
quella vecchia non so se c'è o non c'è
sarà adesso consumata
da quando la ruggine se la lavora.
Non vedo l'ora, voglia il Signore,
di veder l'erba cadermi davanti
mentre il vento mi batte nei capelli!

VII.

Che lei combatta, povera, come sa,
Che così ha voluto il destino
Che anche noi abbiamo combattuto qua
Con le difficoltà e con la morte;
Ma anche il Turco l'han raggiunto
Le maledizioni e il pianto
Che noi gli siamo stati addosso
E lo abbiamo inseguito.

VIII.

E gli abbiamo dato una spinta, mamma!
Lo abbiamo mandato via del tutto dal paese,
Che magari stava sotto terra
E non usciva fuori.
E abbiamo preso anche il loro imperatore
L'invincibile Osman,
Che gli hanno sparato in una gamba
E così è stata la sua fine.

IX.

Beh, pensava che fossimo stupidi,
Da ballare il loro girotondo,
Che non potevamo vincerli in battaglia!
Ma forse il padre pope
Vi ha già detto tutto - che l'ha letto sui giornali -
Lui a che prezzo ha venduto i suoi vitelli?
Adesso li comprerei, se potessi,

Dar nu mai am, azi, banii.

Ma non ho più, ora, i soldi.

X.

Mă doare-n piept, dar nu să țin,
Și-așa mi-e dor de-acasă,
75 Și-aș vrea să plec, dar nu e chip
Că vodă nu mă lasă.
Dar uite, nu e nu știu cât
O lună chinuită,
Și-o să te strâng de după gât,
80 Măicuța mea iubită...

X.

Mi fa male il petto, ma non tanto da gridare
E mi è tanta nostalgia di casa,
E vorrei partire, ma non c'è verso,
Che il re non mi lascia.
Ma guarda non è poi gran che
Un mese di tormenti,
Che ti stringerò in collo
Mamma mia amata...

XI.

Așa mi-a spus Ion să-ți scriu,
Iubească-ți-l pământul!
Și-am tot lăsat, pân-a fost viu,
Și-mi țin acum cuvântul.
85 Să te mângâie Dumnezeu,
C-așa e la bătaie -
Și-am scris această carte eu,
Căprarul Nicolae.

XI.

Così mi ha detto Ion di scriverti,
Che la terra gli voglia bene!
Non l'ho fatto finché era vivo
E adesso mantengo la parola.
Ti consoli il buon Dio
Che così è la guerra
E ho scritto questa lettera io,
Caporale Nicolae.

La traduzione segue il testo di G. Coșbuc, *Opere II*, ediție îngrijită de Gabriel SCRIDON, Editura Minerva, București, 1972, pp. 330-332.

La poesia è stata pubblicata la prima volta in "Gazeta Săteanului", 20 maggio 1901, poi in altri 5 giornali nello stesso anno e in 3 calendari nel 1902, 1905 e 1906, e nelle raccolte poetiche *Ziarul unui pierde-vară* e *Cântece de vitejie* (con pochissime varianti, registrate dal curatore nella sua edizione).

Muselim-Selo (*selo* = villaggio: *Muselim*= dei Musulmani) era un villaggio vicino a Plevna in Bulgaria, non lontano dal Danubio, in cui si trovava un ospedale. Deve essere stato ribattezzato.

Nella prima edizione, una nota a piede di pagina dello stesso Coșbuc chiarisce che il testo tratta della Guerra del 1877-1878 (guerra russo-turca, guerra di Indipendenza rumena). Alla guerra parteciparono 100.000 romeni dei Principati Uniti e volontari dei territori romeni della Transilvania (che appartenevano all'Impero austro-ungarico) [Ioan-Aurel Pop e Ioan Bolovan, *Istoria României*, Cluj 2004, p. 509]. Il 13 luglio 1878 è la data dell'indipendenza della Romania dall'Impero Ottomano (la Romania, come stato nazionale, si era costituita nel 1859 dall'unione dei Principati danubiani di Valacchia e di Moldavia).

Canto sull'assedio di Plevna, durante la guerra russo-turca del 1877-78.

Strigă, strigă-un pui de turc:
Vai săraca Plevna noastră
Cine să te stăpânească,
Rușii din țara rusească
Și armadea românească.
Da noi din vechea Turcie
Te lăsăm, Plevnă, pustie
Că Carol din România
Care-o-nceput bătălia
Ăla ne-o luat domnia
Și ne-o cuprins stăpânia.
Dați, dați, dați
Fraților, dați
Că muscalul stă pe șant
Tot cu puști și cu pistoale
Și cu moartea la picioare.
Dunăre, apă vioară
De te-ai face un vânt de seară
Să mai treci la maica-n țară
Să-mi iau bani de cheltuială
Și haine de premeneală
Și-un cal bun de călărie
Să mă duc la bătălie,
Bătălia turcilor
La moartea voinicilor.
Frunză verde busuioc,
Toată lume-i cu noroc,
Numai Plevna arde-n foc,
Hosman Pașa la mijloc.
Frunză verde, iarbă creată,
Mulți ofiteri stau la masă,
Nici nu beau, nici nu mănâncă,

Grida, grida un figlio di turco:
Ahimè, povera la nostra Plevna
chi di te s'impadronisce,
i russi dalla terra russa
e l'armata dei romeni.
Ma noi della vecchia Turchia,
ti lasciamo, o Plevna, deserta,
che Carlo il principe di Romania,
che ha iniziato la battaglia,
è lui che ci ha sconfitti
e ci ha preso i nostri domini.
Colpite, colpite,
fratelli, colpite,
che il russo sta in trincea
coi fucili e le pistole
e con la morte ai suoi piedi.
Danubio, acqua veloce,
se tu fossi un vento della sera,
potresti passare da mia mamma al paese,
che mi prenda soldi da spendere,
vestiti per cambiarmi
e un buon cavallo da cavalcare,
per andare in battaglia,
alla battaglia dei turchi,
alla morte dei valorosi.
Foglia verde di basilico,
tutto il mondo è fortunato,
solo Plevna brucia tra le fiamme,
con in mezzo Osman Pascià.
Foglia verde, erba crespa,
gli ufficiali stanno a tavola,
non bevono né mangiano,

Fără stău mereu la pândă.
Numa-un singur căpitan
Să tot uită pe occean
Și din ochi așa privește
Trupa cum să prăpădește,
Arde-n foc și să topește.

ma se ne stanno in agguato.
Solo un capitano
guarda sempre col cannocchiale,
con un occhio sta a guardare
le truppe che vanno in malora,
nel fuoco bruciano e si squagliano.

Il canto è stato raccolto a Sâncel, nel distretto di Alba, in Transilvania, dal grande folclorista Ion Pop-Reteganul (1853-1905). Il testo è pubblicato in *Cântece de cătănie*, a cura di Ion Cuceu et alii, vol. II, Cluj-Napoca, Dacia, 2002, pp. 41-42.